

Михайло Іванович АБРАМИК

кандидат сільськогосподарських наук,
директор Прикарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції,
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН
E-mail: instapv@i.ua

Ірина Миколаївна ІВАШКІВ

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН
E-mail: i.ivach@ukr.net

**ШЛЯХИ ЕКОНОМІЇ ВИТРАТ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ
ВІТЧИЗНЯНОГО НАСІННЯ РІПАКУ**

Абрамик, М. І. М. Шляхи економії витрат в умовах використання вітчизняного насіння ріпаку [Текст] / Михайло Іванович Абрамик, Ірина Миколаївна Івашків // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 3. – С. 122-125. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті проаналізовано можливості економії шляхом використання вітчизняного посівного матеріалу насіння ріпаку українськими товаровиробниками в умовах фінансово-економічної кризи в державі. Вважаємо за доцільне ширше використовувати насіння ріпаку вітчизняного виробництва, оскільки собівартість його порівняно з аналогічними зарубіжними гібридами значно нижча.

Ключові слова: насіння; ріпак; гібриди; вартість посівного матеріалу.

Mykhaylo Ivanovych ABRAMYK

PhD in Agricultural Sciences,
Director,
Carpathian State Agricultural Experiment Station,
Institute of Agriculture Carpathian region NAAS
E-mail: instapv@i.ua

Iryna Mykolayivna IVASHKIV

PhD in Economics,
Senior Researcher,
Carpathian State Agricultural Experiment Station
Institute of Agriculture Carpathian Region
National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (Kyiv)
E-mail: i.ivach@ukr.net

WAYS OF COST SAVINGS IN TERMS OF DOMESTIC RAPESEED USAGE

Abstract

The article analyzes the saving possibilities through the use of domestic rapeseed by Ukrainian commodity producers in terms of financial and economic crisis in the country. We consider it appropriate to make greater use of domestically produced rapeseed as its cost comparing with similar foreign hybrids is much lower.

Keywords: seeds; rapeseed; hybrids; cost of seed.

JEL classification: Q000

Ріпаківництво – одна з ефективних галузей в агропромисловому виробництві в сучасних умовах. Якщо в минулому вирощування ріпаку використовували тільки на корм худобі, то нині ріпак застосовується не тільки для кормових цілей у тваринництві як ранній зелений корм, але у ньому є велика потреба тепер і в перспективі для виготовлення біопалива.

Водночас виведені безерукові і низькоглюкозонатні сорти вітчизняної селекції є великим резервом для виробництва високоякісної олії і широко використовуються за межами України. Споживчі цінності ріпакової олії значно перевищують за своїми корисними властивостями традиційну соняшникову олію.

Метою статті є аналіз можливостей економії шляхом використання вітчизняного посівного матеріалу насіння ріпаку українськими товаровиробниками в умовах фінансово-економічної кризи в державі.

Ріпаківництво в Україні є об'єктом дослідження відомих вчених-аграрників: Артюшина В., Дудара Т., Жигадла В., Калетника Г., Осадчука В., Сікачина О., Фаїзова А., Яворової Г. та інших

Водночас глибшого науково-економічного обґрунтування потребує пошук шляхів імпортозаміщення виробництва насіння вітчизняними селекціонерами для сільськогосподарських товаровиробників у державі, що дасть суттєвий рівень економії для багатьох господарств в Україні.

Останнім десятиріччям спостерігається високий попит на насіння ріпаку країн Європейського Союзу. Це значною мірою сприяло різкому збільшенню посівних площ під ріпаком в Україні. Тому більше 95 % вищого насіння ріпаку експортували вітчизняні зернотрейдери в країни ЄС, і це стимулювало зацікавленість вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників у вирощуванні цієї культури, пошук резервів збільшення урожайності насіння ріпаку та скорочення витрат на його виробництво.

Відповідно на вітчизняному ринку з'явилося дуже багато іноземних компаній, які пропонують власні гібриди ріпаку. Проте для невеликих та середніх аграрних підприємств нині купівля гібридного насіння ріпаку є економічно не вигідною і фінансово недоцільною.

Насамперед це стосується затратних показників у використанні насіннєвого матеріалу. Нашими розрахунками, які подано в табл. 1 і 2, ми показали різницю вартості вітчизняного і зарубіжного насіння. Так одна упаковка насіння ріпаку гібридів закордонних зразків коштує 180 - 220 євро і розрахована вона на 3-2,5 га (таблиця 1. і таблиця 2.).

Таблиця 1. Розрахунок вартості посівного матеріалу закордонних гібридів ріпаку у 2015 році

Назва продукції	Пропоноване насіння закордонних гібридів	
	Мінімальна ціна	Максимальна ціна
Ціна упаковки ріпаку, ум. од*.	180 євро**	220 євро
Місткість однієї упаковки насіння ріпаку	Місткість однієї упаковки насіння закордонних гібридів ріпаку розрахована на одну посівну одиницю Рекомендовано виробниками насіння гібридів ріпаку висівати одну посівну одиницю насіння ріпаку в розрахунок на 3 га посівних площ На практиці агроформування розраховують насіння ріпаку на 2,5 га.	
Вартість придбання насіння гібридів на один гектар, грн	1562,4	1909,6

*Ціни на насіння в євро

**Курс переводу з євро в гривні пораховано за курсом, який закладено в Державний бюджет 2015 року

***Власні розрахунки.

Таблиця 2. Розрахунок вартості посівного матеріалу вітчизняних сортів ріпаку у 2015 році

Назва продукції	Види репродукції насіння ріпаку	
	I-ша репродукція	Еліта
Ціна насіння одного ріпаку, грн	30	150
Норма висіву, кг	10	8
Вартість посіву на один гектар, грн	300	1200
Економічна вартість висіву насіння ріпаку на один га	6,5 разів	1,6 разів

*Власні розрахунки.

Порівняно із зарубіжними гібридами вартість економії на використанні вітчизняного насіння ріпаку становить від 1230 до 1609 гривень відносно вказаних вище аналогів.

У зв'язку з цим, в умовах сучасної фінансово-економічної кризи для більшості сільськогосподарських товаровиробників закупівля закордонних аналогів є не вигідною, і тому слід орієнтуватися на вітчизняне насіння, яке в останні роки набуває інтенсивного розвитку, про що свідчить поява низки нових сортів ріпаку, зареєстрованих в Українському інституті експертизи якості сортів рослин. Ці сорти, виведені селекціонерами науково-дослідних інститутів України, мають суттєві переваги для невеликих і середніх за розмірами аграрних формувань (зокрема фермерських господарств) над закордонними гібридами.

Так вітчизняні сорти ріпаку, виведені українськими науковцями, зокрема сорт «Тисменицький», «Света», «Черемош», мають високі якісні характеристики щодо низького вмісту ерукової кислоти та глюкозинатів, що дає можливість їх використовувати в харчовій промисловості. Водночас вказані сорти характеризуються високою врожайністю. Так сорт «Тисменицький», який у Державному реєстрі сортів рослин використовується в Україні з 1989 року, є еталоном серед інших сортів ріпаку. Це перший харчовий сорт, виведений в Україні, який відповідає міжнародним стандартам 00-типу, морозостійкий, з потенційною врожайністю насіння 45 ц/га і з вмістом олії 45 %.

Другим важливим сортом з якісними показниками європейського рівня є сорт «Света», його насіння є джерелом першокласної харчової олії і має високий рівень потенційної врожайності насіння (50-80 ц/га) і вмістом олії 44-46 %. У Державному реєстрі сортів рослин придатний для поширення в Україні з 1995 року.

Наступним високоякісним і високоврожайним сортом ріпаку є сорт «Черемош», який за якісними і кількісними показниками є фаворитом для вирощування його у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. Він має добре розвинену кореневу систему, невибагливий до умов вирощування і має високу стійкість до посухи, що дає змогу вирощувати його в Південно-Східних областях України. Насіння цього сорту ріпаку містить близько 48 % олії з потенційною врожайністю 40-60 ц/га.

Тому в умовах зростання інфляційних процесів і фінансово-економічних кризових явищ в економіці держави для наших сільськогосподарських товаровиробників важливо зменшувати, наскільки це можливо, витрати, які дозволяють суттєво зекономити собівартість одиниці продукції насіння ріпаку.

Очевидним є те, що на статті витрат «захист рослин від хвороб та шкідників» вітчизняним сільськогосподарським товаровиробникам не вдасться зекономити грошові кошти, оскільки всі засоби захисту є іноземного походження і дороговартісними. Щодо іншої статті витрат – «добрива для рослин» - агроформуванням теж не вдасться зекономити, оскільки, згідно з науково обґрунтованими технологіями, їх використання в меншій кількості є недоцільним.

Резерви можуть бути у використанні правильної і раціональної організації основних виробничих процесів та управлінні виробництвом на технологічній лінії «посів - догляд за посівами - збирання урожаю». При цьому зменшення загальних витрат відбудеться завдяки скороченню фонду оплати праці внаслідок підвищення її продуктивності, зниження суми амортизаційних відрахувань і поточкових ремонтів та інших витрат, що загалом становитиме економію в межах 10-15 %. Це сприятиме зниженню собівартості одного центнера насіння з 325 до 309 гривень.

З огляду на багатий досвід виведення сортів, вважаємо за доцільне ширше використовувати насіння ріпаку вітчизняного виробництва, оскільки собівартість його порівняно з аналогічними зарубіжними гібридами значно нижча. Адже, на відміну від насіння зарубіжних гібридів ріпаку, вітчизняні сорти можна використовувати у власних умовах декілька років підряд, оновлюючи його на нижчі репродукції. У результаті сільськогосподарські товаровиробники декілька років можуть використовувати вітчизняне насіння ріпаку з дещо нижчими репродукціями, але досить високою якістю схожості.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, розвиток вітчизняного насінництва ріпаку є важливим і необхідним у сучасних умовах, оскільки наявні всі оптимальні природно-кліматичні умови для його вирощування. Проблемою залишається лише відсутність в Україні техніко-технологічного устаткування для переробки насіння, з якого можна отримати цінні продукти для різноманітного використання: олію, біопаливо, корм для тварин. В економічно розвинутих країнах процеси переробки ріпаку успішно функціонують, тому в майбутньому є надія на освоєння передових технологій і в Україні, де не тільки вирощуватиметься насіння ріпаку, а й здійснюватиметься його переробка для одержання цінних продуктів харчування і біопалива.

Список літератури

1. Дудар, Т. Г. Стратегія розвитку ринку ріпаку та продуктів його переробки [Текст] : монографія / Т. Г. Дудар, А. В. Фаїзов. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 166 с.
2. Яворова, Г. В. Ринок ріпакового насіння та олії: тенденції і перспективи [Текст] / Г. В. Яворова // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 121-125.

-
3. Жигadlo, В. Виробництво зернових та олійних культур в Україні: проблеми та перспективи в умовах світової продовольчої кризи [Текст] / В. Жигadlo, О. Сікачина ; за ред. Володимира Артюшина. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. – 44 с.
  4. Калетник, Г. М. Формування ринкової інфраструктури у біопаливному виробництві [Текст] / Г. М. Калетник // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 99-102.
  5. Осадчук, В. Ринок продукції олійних культур в Україні [Текст] / В. Осадчук // Економіка АПК. – 2001. – № 9. – С. 56-63.
  6. Огляд ринку ріпаку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.credit-rating.com.ua/ru.

References

1. Dudar, T. H. & Fayizov, A. V. (2007). *Stratehiya rozvytku rynku ripaku ta produktiv yoho pererobky. Ternopil' : Ekonomichna dumka.*
2. Yavorova, G. V. (2009). *Rynok ripakovoho nasinnya ta oliyi: tendentsiyi i perspektyvy. Ekonomika APK, 2, 121-125.*
3. Zhyhadlo, V. & Sikachyna, O. (2008). *Vyrobnytstvo zernovykh ta oliynykh kul'tur v Ukrayini: problemy ta perspektyvy v umovakh svitovoyi prodovol'choyi kryzy. Kyiv : Analitychno-doradchyy tsentr Blakytnoyi strichky PROON.*
4. Kaletnyk, H. M. (2008). *Formuvannya rynkovoyi infrastruktury u biopalyvnomu vyrobnytstvi. Ekonomika APK, 10, 99-102.*
5. Osadchuk, V. (2001). *Rynok produktsiyi oliynykh kul'tur v Ukrayini. Ekonomika APK, 9, 56-63.*
6. *Ohlyad rynku ripaku. (n.d.). Retrieved from : www.credit-rating.com.ua/ru.*

Стаття надійшла до редакції 17.02.2015 р.